

Roger Scruton (27. února 1944 - 12. ledna 2020)

Autor: Roger Scruton

Dnes vám v naší sérii Nadčasové eseje přinášíme zamyšlení zesnulého sira Rogera Scrutona nad významem hierarchie při zrodu vysoké kultury západní společnosti - W. Winston Elliott III, vydavatel.

Proslulé úsloví o „tyranii většiny“ zavedla do politického diskurzu dvojice téměř současníků, velikých duchů 19. století. Alexis de Tocqueville, francouzský myslitel a autor *Demokracie v Americe*, procestoval tuto novou zemi ve snaze porozumět tomu, jestli a jak může národ přežít i bez aristokracie. Byl ohromen zjištěním, že to skutečně možné je, tím spíš, že sám příslušel ke šlechtě. A byť nepopíral možnost změny lidského života demokratickým směrem, uvědomoval si také trvalé nebezpečí, jež popisoval právě těmito slovy: tyranie většiny, tedy riziko, že veškeré veřejné rozhodování bude prováděno většinou pro většinu, bez ohledu na práva menšin i možnost nesouhlasu. Dospěl k závěru, že v Americe tato tyranida většiny nastolena nebyla. Přirozeně si tedy položil otázku „proč“?

Před něčím podobným varoval také anglický politický filozof John Stuart Mill. Ten se obával, že při nastolení skutečné demokracie, jež se v jeho době v Anglii začínala formovat a v Americe se dokonce plně etablovala, pozbydou jednotlivci, menšiny a legitimní skupiny ochranu před většinovým míněním. A jak známo, většiny mají větší moc než menšiny. Pokud dostanou prostor vnutit zbytku svůj pohled, co se stane s menšinami? Co bude s těmi, kdo nesouhlasí?

Tocqueville i Mill chápali, že skutečný politický řád lze nastolit jedině tam, kde probíhá debata o společenských záležitostech a ta je možná jedině tehdy, je-li nesouhlas legitimní možností. Lidé ale nesouhlas rozhodně nijak nemilují. Jak jej tedy učinit schůdným? Jak zařídit, aby většina přijala skutečnost, že se najdou lidé, kteří k ní nepatří?

Přinejmenším v Americe existoval konsenzus, že k tomu je zapotřebí ústavy, který svým způsobem přesahuje lidové nálady a také jim stanovuje meze. Najde se pro to celá řada důvodů, jednomu zvláště důležitému s oblibou říkám „liberální fantazie“: představa, že lidé jsou v jádru dobří, zatímco moc a výsady ošklivé. Proto nesmíme mít mocí obdařené věci jako ústavy, vládu zákonů, lidi v úřadech soudců nebo někoho, kdo stojí nad většinou a říká jí, co má dělat. Lidé totiž díky své přirozené dobrotě udělají správnou věc, pokud jim k tomu

ponecháte svobodu.

Většina z vás jste dosud mladí, a tak jste nezažili v plném rozsahu ošklivost ostatních – nebo svou vlastní. Svět k tomu však nabízí tolik příležitostí, že se to časem jistě změní. A byť některé moci i účely skutečně jsou značně odporné, jiných je třeba k tomu, aby přiměly lidi chovat se hezky. Mimochodem právě toto považuji za smysl vzdělání: doufáme, že vás mladé lidi zde strávený čas nějak zušlechťí – nejen naplní vědomostmi, ale posílí také vaši schopnost vycházet s ostatními, prosadit se ve společnosti, spolupracovat a stát se člověkem, který se k prosazení svého nemusí spoléhat na sílu pěstí.

Lidé tedy obecně řečeno potřebují vedení. Jsem přesvědčen, že každá politická filozofie v konečném účtování potřebuje zaujmout pozici k tomu, co z naší lidské přirozenosti tuto nutnost vedení vytváří. Každý z nás jen neochotně uvažuje o těch svých vlastnostech, které vyvolávají nelibost u ostatních – i u něj samotného. Existují však také obecnější rysy lidské existence, o nichž se neuvažuje vůbec snadno.

Tou první je závist a zatrpkllost. Lidé pocítují zatrpkllost ke ctnostem, postavení nebo nadání jiných, což je normální. Slavný německý filozof 19. století Friedrich Nietzsche, s nímž jste bezpochyby tak či onak už setkali, považoval *ressentiment* (rozhodl se užívat francouzskou podobu slova) za výchozí postoj lidského společenství. Nakonec je to podle něj právě *ressentiment*, který uvádí svět do pohybu – a svět proto vypadá, jak vypadá. Sám Nietzsche do světa ostatně vlastně nepatřil a bručounsky povětšinou zastával mnohem osamělejší přístup, než jaký by pro většinu z nás byl možný i přijatelný. Ponecháme-li na moment stranou jeho takzvanou „pozitivní filozofii“, většina lidí by asi uznala, že jeho postřehy alespoň z části míří do černého. Ano, lidé se nesnášejí, a jedna z věcí, která nám na ostatních pije krev nejvíc, je to, že se jim vede lépe než nám. Tato zatrpkllost navíc nikdy nevymizí, tím spíš když se účastníme tvrdého soupeření o něco, co doopravdy chceme. Ucházíme se třeba o místo, partnera nebo společenské postavení – a uspěje někdo jiný. Nemůže si pomoci cítit, co cítíme.

Vedení však vyžaduje i další aspekt lidství, jenž třeba Johnu Stuartu Millovi přišel mnohem zajímavější: obecná touha po ortodoxii. Mill se domníval, že právě ona, nikoliv svoboda názoru, je „továrním nastavením“ lidské společnosti. Ortodoxie podle něj vládne, protože v nich ochotně nacházíme útočiště. Víme, že pokud budeme opakovat, co říkají ostatní, i když tomu třeba tak úplně nevěříme, budeme v bezpečí, nestaneme se terčem útoku. Vyčlenit se z davu a nahlas říci něco, co se obecně nenosí, byť je to i zcela očividné, si žádá nemalé odvahy.

Dalším nedílným prvkem lidské existence, kterému se hodně věnoval třeba francouzský filozof, kritik a antropolog René Girard, je naše vrozená potřeba svalování viny a pronásledování heretiků. Jestliže se společnost ocitne v nesnadné pozici a lidé jsou kordy, nedokáží se shodnout v palčivé otázce nebo stojí před nějakým nebezpečím, pomáhá jim ukázat si prstem na viníka. Nezáleží ani tolik na tom, zda je skutečně na vině: důležitější je se ho označit a stíhat, sjednotit se proti němu a mít z toho dobrý pocit. Cítíme, že jsme našli zdroj problémů, kterého se zbavíme. Takto jak známo postupoval Hitler s německými Židy

mezi válkami. Řekl: „Nebojte, příčinou chaosu v naší společnosti není to, že v jejím čele stanul někdo jako já. Právě naopak, mohou za to Židé, kteří proti nám kují pikle, aby podkopali ryzí pohnutky a chování árijské většiny. Proto je budeme pronásledovat a zbavíme se jich.“ A když se ohlédnete do historie, vytváření obětních beránků myslím vyvstane jako jeden z nejdůležitějších prvků kolektivní lidské existence.

Všechny uvedené rozšířené lidské vlastnosti naznačují, že lidská společenství i jednotlivci nacházejí cestu ke smířlivosti jen velice obtížně. Není snadné odpustit lidem, že jsou lepší než vy, že se vymykají svým vlastním názorem, že jsou kacíři. A kajícnosti je jako šafránu, vždyť lidé jen neradi přiznávají své chyby, a podobně se to má i s pokáním a lítostí, které by tyto chyby chtěly skutečně napravit a odčinit. Všichni to myslím znáte ze svých vlastních životů. Víme také – a zčásti za to vděčíme našemu židokřesťanskému dědictví – že odpuštění je naprosto zásadním stavebním kamenem námi upřednostňovaného uspořádání společnosti. Lidé spolu mohou žít v jedné společnosti v míru, protože jsou ochotní odpustit chyby ostatním a vyznat se ze svých vlastních nedostatků.

S ohledem na výše řečené je myslím zjevné, jak nebezpečné může pro člověka být příslušníkem elity, nebo o to jen usilovat. A v Americe je poměrně normální se za něco takového omlouvat. Omluva nepochybně je vynikající věc, i ta se však dá přehnat. Asi jste zvyklí na americký zvyk omlouvat se, když do vás někdo narazí na ulici – přirozeně na sebe berete vinu za vše špatné, abyste preventivně ochránili mírumilovný vztah. Omluva v Americe slouží jako svého druhu únikový východ z děsivosti lidské společnosti. Kdykoliv se na vás vrhne, se slovy „*sorry, sorry*“ se vzdálíte. Neříkám, že je to nutně špatné, ale všechny problémy to samozřejmě neřeší.

Důsledkem těchto lidských vlastností je v první řadě poměrně halasně volání po rovnosti – tím spíše ve společnosti jako je ta naše. Na snahy po vyrovnávání dnes narazíme prakticky ve všech oblastech života. Lidé nijak nemilují hierarchie a privilegia, která už jaksí z přirozenosti označují za nezasloužená. Jakmile si někdo nárokuje jakékoliv hierarchické postavení, okamžitě se zvednou hlasy: „Kdo si vlastně myslí, že je? A jakým právem si nade mnou osobuje nadřazenost?“ Hierarchické organizace jako katolická církev proto musí čelit početným útokům těch, kdo je označují za anachronismus: „Takhle to bylo možná v pořádku ve středověku, dnes ale nic takového nepotřebujeme – vlastně je to ze své podstaty neslučitelné s podobou, do níž se společnost postupně vyvinula“. A katolická církev tím jistě – mezi jinými problémy – dost trpí, protože lidé už jen velice obtížně přijímají myšlenku shůry svěřené autority, ztělesněné osobou a úřadem papeže, od něhož přes biskupy směřuje až k řadovým věřícím. Proti tomuto přesvědčení stojí pojetí evangelických církví, které vycházejí z toho, že Svatý duch mluví k nám všem stejným dílem, a proto vycházejí ze širokých základů.

Na druhé straně jsou však bohatství a privilegia, kultura i intelekt v naší společnosti terčem *ressentimentu*, jelikož lidé se jen těžko dokáží těšit z něčeho, na čem sami nemají účast. Umět se těšit z úspěchů jiných je vzácná vlastnost, která si žádá pracovat na schopnosti odpuštění: musíte někomu odpustit, že je lepší než vy, že získal děvče, o které jste usilovali atd. A jak jsem řekl, umět odpouštět je vzácné. A přesto schopnost radovat se z cizích

úspěchů patří mezi tradiční americké ctnosti. V Evropě však je radost z úspěchů někoho jiného velká vzácnost – Evropané jsou ostatně zvyklí své úspěchy urychleně skrýt, aby se o nich snad někdo nedozvěděl. Tady v Americe jste naopak zvyklí při úspěchů vykřičet do světa „Jo, já to dokázal!“. A ti další, kterým se třeba tak skvěle nevedlo, vás přijdou poplácat po zádech se slovy „skvěle, mám za tebe opravdovou radost“. Důvody alespoň zčásti vidím v tom, že ve vaší společnosti si lidé uvědomují, že i pro ně jsou příležitosti otevřeny. Pohled na něčí úspěch je tak utvrzuje ve víře, že i oni jej jednoho dne budou sami moci dosáhnout.

Kvůli dědictví *ressentimentu* a vzácnosti odpuštění ale ve společnosti působí dosti silné nutkání sestřelit mocné a zrušit nebo zneplatnit veškeré rozlišování na vysoké a nízké. Ne ale úplně všude bez a bez výjimek, což je myslím nanejvýš zajímavé. Třeba ve sportu dosud talent zůstává všeobecně uznáván a veleben. V jistém ohledu se totiž necítíme být atletickou zdatností jiného člověka souzeni. V americkém fotbale – ani v kterémkoliv jiném vrcholovém sportu – bych neměl sebemenší šanci, proto se jimi nijak neznepokojuji. Svůj život jsem si uzpůsobil tak, že se soupeření v této sféře neúčastním. Nabízí se ale velice zajímavá otázka: proč lidem obecně nijak nevadí sportovní výjimečnost? Jednou z možností je naprostá samozřejmost: sport by bez vynikajících sportovců vůbec nemohl existovat – a jak byste se mohl účastnit hry bez ambice vyniknout v ní? Je to zabudováno do základních mechanismů této činnosti. U jiných pro nás důležitých oblastí našeho snažení o tom však mnozí pochybují.

Celá věc má také svá negativa. Německý sociolog Max Weber kdysi pronesl proslulá slova o tom, že v každém lidském společenství mají dlužníci motiv spolčit se a vyvlastnit věřitele. Patrné je to i v politickém životě: většina si odhlasuje vyvlastnění úspěšných, jelikož je přesvědčena, že bohatství lidem, v jejichž rukou se nachází, jim vlastně právem nenáleží. Ve skutečnosti jde o celospolečenský statek, který je třeba dělit spravedlivěji, k čemuž má sloužit stát. Zdaníme bohaté a peníze rozdělíme mezi nás ostatní.

Řada politických myslitelů toto uvažování ospravedlňuje, byť samozřejmě ne v tak nezaobalené podobě, jak jsem to právě vyjádřil já nebo jak o tom mluví Weber. Weber ale jen říká pravdu. Politická filozofie je úžasným předivem lží, které mají podobné pravdy skrýt. John Rawls ve své slavném díle o spravedlnosti ale v zásadě uvažuje stejně: bohatství je celospolečenským aktivem, které se stává vlastnictvím až svým přerozdělením. Navíc je třeba jej přerozdělit podle plánu, který bere v potaz sociální potřeby všech. Distribuci samozřejmě musí provést stát. Právě z tohoto pocitu, že bohatství je ve skutečnosti vlastněno celospolečensky, většina lidí hlasuje nejen pro přerozdělování ekonomických aktiv, ale svým způsobem také pro neutralizaci hrozby, již představuje povinné vzdělávání.

Dnes postupně přecházíme k vzdělávání zbaveného rozlišování: všichni dostanou jedničku a červený diplom. To samozřejmě nemůže než oslabit hodnotu titulů do té míry, že se dost možná vytrácí důvod o nějaký usilovat. To ovšem představuje ohrožení vzdělání, na jehož získání tak usilovně pracujete. Víím, že pracujete usilovně, jinak byste sem dnes nesjípš nepřišli. Snažíte se ne proto, aby vám na závěr studia předali bezcenný cár papíru, ale abyste získali hmatatelný doklad, že jste něčeho dosáhli, že vynaložené úsilí mělo smysl.

Ale znovu podotkněme, že většina není příliš dobře schopna rozpoznat skutečnou kulturu,

kteřá je hájemství menšiny, od kultury falešné, snadno dostupné všem. To značně znepokojuje třeba příznivce **vážné hudby**, protože si uvědomují, že klasická hudební tradice v sobě nese také starší hodnotné a drahocenné počiny, poznání i svět citění, vstup do nějž vyžaduje jisté úsilí. Leckdo namítne: „Ne, s tím si nedělejme násilí, vystačíme si přece s Lady Gaga.“ Aniž bych chtěl nějak hodnotit Lady Gaga, jsem přesvědčen, že stojí za to se trochu namáhat, což ovšem nemůžete opravdu vědět, dokud se vám to nepodaří. Tak ostatně v lidském životě funguje leccos: hodnotu něčeho poznáte teprve tehdy, když se s tím blíže seznámíte. Abyste se s ní ale seznámili, musíte být přesvědčeni o její hodnotě. Je to poněkud paradoxní, že ano? Trochu to připomíná onen slavný bonmot **Groucho Marxe** o soukromých klubech: „Proč bych měl stát o členství v klubu, který by mě byl ochotný za člena přijmout?“

Proto lidé nezřídka začínají podezírat celou ideu souzení a dospívají k závěru, že není správná. Přísný soudce se tak v naší společnosti stává svým způsobem vyvrhelem, což se neobejde bez následků, v první řadě snah o vyvlastnění a přerozdělení majetků nashromážděných úspěšnými. Problém je nasnadě: při trestání úspěchu se vytrácí motivace vytvářet bohatství. Jak známo se právě s tímto musela potýkat komunistická Evropa: konfiskace veškerých zisků z podnikání vyústila v zánik těchto zisků, až nakonec nebylo co přerozdělovat a společnost chudla a chudla. Většina se však domáhá stále větších „dárečků“ od státu, a tak si vlády musejí na účet budoucnosti půjčovat. Musíte mít to, na co jsme si zvykli – nejen příležitosti, ale také příslibené příspěvky od vlády, přestože se zdroje, z nichž vláda tyto prostředky čerpá, nevyhnutelně tenčí. Pozorujeme to i napříč západním světem – toto půjčování si na úkor budoucnosti, které dnes mnohé skutečně znepokojuje. Co se stane, když věřitelé řeknou: „Tak – a teď nám to musíte splatit“? Všichni jsme viděli, co se v posledních letech odehrálo v **Řecku** a **Portugalsku**. Řecko jak víme zachránila Evropská unie, ovšem jen za cenu přenesení problému na bedra zbytky zemí Unie, nikam nezmizel. Máme co do činění s rostoucím zadlužením a fiskální krizí na obzoru, nemálo lidí by tak řeklo, že den zúčtování se blíží. Zatím však netušíme, jak bude vypadat.

Neméně závažným důsledkem je i likvidace vysoké kultury, tj. onoho druhu kultury, který by měly mít v „popisu práce“ univerzity. Jen málo z nás vládne kritickým porozuměním svých vlastních motivů. Žádostivost bývá mocnější reflexe. A lidé se vždy poohlížejí kolem sebe po „skutečném“ viníkovi. To obratem vede k nárůstu nepřátelství ke kvalitě ve všech jejích podobách a rozvoji kultury průměrnosti. „Není nic špatného na tom, čím jsem a je mi je jedno, jestli si myslíš, že jsi lepší než já. Jsem sám se sebou spokojený.“

Celá věc má ale také pozitivní rozměr. Víme, že ji lze překonat. Že když si budeme hledět svého, dají nám lidé pokoj. A to je přinejmenším dočasné řešení problému. Já si bohužel v průběhu svého života často svého hledět nedokázal, následkem čehož jsem jím byl opakovaně „potlučen“. Pořád jsem ale tady a válčím dál. Dnes, kdy jsem překročil sedmdesátku, už na tom, co se mi stane nebo nestane, vlastně příliš nesejde.

Důležitějším společenským konsenzem je ale nutnost ochrany menšin, dokonce i těch vzdělaných. Ve svém srdci totiž cítíme, tím spíš pokud máme děti, že chceme příležitosti nejen pro sebe, ale hlavně pro ně. Proto potřebujeme kulturu schopnou rozlišovat mezi úspěchem a neúspěchem. Možná nevíte, v jaké oblasti budou naše děti usilovat o úspěch,

nijak to však neoslazuje vědomí rozdílu mezi úspěchem a neúspěchem a naši touhou vidět je uspět. Lidé tedy prostřednosti nejsou oddáni celou svou duší. Myslím, že každý rodič si přeje, aby vzdělání mělo nějakou úroveň. A každý, kdo něco obětuje pro získání vzdělaného náhledu na svět, uznává nutnost existence standardů. Proč by to jinak dělali?

Krom toho bývají rodiče soutěživí – vždyť soutěživost spočívá už v samotné povaze rozmnožování. To se dosud nestalo přežitkem, což si jistě uvědomujete, protože sedíte v této místnosti. Uvědomuji si, že dnes není kdovíjak populární a že čísla k **velkému optimismu nevybízejí**, ale lidé i tak vnímají rozmnožování – i kdyby jen jako nechtěný vedlejší produkt – jako něco, co se stává. A pak jsou tady i ty děti, jež chceme vidět uspět. Jak jsem zmínil, soutěživost tvoří jádro samotné podstaty rozmnožování, každý z vás, kdo má děti, si to uvědomuje. Jste zodpovědný za život toho tvorečka, chráníte ho a staráte se o jeho blaho. A to je v zásadě konkurenční přístup, jelikož svět je tvrdý. Skuteční rovnostáři, lidé, pro něž stojí rovnost nade vším, často bývají bezdětní – nebo, jako naši politici, pokradmu zajišťují to nejlepší pro vlastní děti, zatímco prostřednost nutí všem ostatním.

Proto se pokusím předložit několik protiargumentů proti prostřednosti. Jak už zaznělo, menšiny mají práva, krom jiného právo sdružovací. To slouží k ochraně všemožných aktiv. Máme právo zřídit si vlastní školy i univerzity. V kultuře kladoucí důraz na většinu, jako je třeba i má vlast Británie, jsou ovšem tyto instituce v ohrožení. Za vlády labouristů možná brzy nebudou soukromé školy moci legálně fungovat. Dokud ale budeme věřit v toto právo, lidé se budou sdružovat a pokoušet se chránit. Asi to tak má být.

Poučením z 20. století by však mělo být hlavně poznání, že cokoliv krásného vzniklo díky oběti. Když se ohlédnete, co se s Evropou ve 20. století stalo – co se stalo s nejkrásnější kulturou, jaká kdy vznikla, budme upřímní – uvidíte, že všechno krásné z ní bylo obětováno. Nejen lidé, ale také města, instituce, zděděné právní soustavy, to všechno jsme museli obětovat – snad s výjimkou Británie, ale i tam krásné věci utržily rány téměř smrtelné. A to je myslím něco, co si nakonec každá lidská bytost musí připustit: veškerá krása je připravena proto, aby byla obětována.

Musíme ale jít dál – a do jisté míry jsme toho schopni. Měli bychom sestavit takové ústavy, které obsahují odvěkou myšlenku dědictví, a jež poslouží jako zábrana většinám, aby nemohly tyranizovat menšinu, která se touží povznést a pracovat na sobě. Potřebujeme také politický diskurz, jenž pomůže tuto skutečnost skrýt před zraky většiny a právě zde se celá věc trochu zašmodrchává. Nakonec vám nezbyde než se uchýlit k nějaké té lži. Musíte říci: „Jistě, naší společnosti jde v první řadě o rovnost.“ A Američané toto vždy opakovali, přestože jejich ústava byla velmi pečlivě napsána tak, aby to nebyla jediná pravda. Vznikla v takové podobě, aby ochránila menšinu, schopnost lidí se vypracovat a řídit se přísnějšími měřítky, než jaké na sebe uplatňuje většina.

A to je myslím to nejobtížnější, mladí lidé se toho však podle mě nelekají. Instinktivně chtějí vidět ve své činnosti dosažený úspěch. Zároveň je však třeba umět tuto tužbu obratně maskovat. Arabové pro to mají překrásný výraz *takíja*. Zrodil se ve středověku u perských šíitů žijících pod nadvládou osmanských sunitů, kteří praktikování jejich formy islámu

nedovolovali. Výraz *takíja* má kořeny v jejich termínu pro svatost. Říkali: „Musíte praktikovat následující: při střetu s cizincem se naučte říkat, že věříte tomu samému, co on a že vedete totožný život jako on. A uvnitř, žalostně trpící, ale neodhalená, je duše, která zná pravdu.“ Jistě, popisovat podobnými slovy situaci lidí jako já se jeví značně přehnané, pravdou ovšem zůstává, že čas od času se člověk k zatajování uchýlit musí.

Právě v tom ovšem spočívá náš problém. Potřebnou radu nelze snadno vyhledávat nahlas, otevřeně. Moderní život si v mnoha situacích žádá, abyste své kvality raději zatajili. Neměli byste raději dávat příliš na odiv, že nejste tak nevzdělaný jako váš bližní. Nepříznávejte svou kultivovanost, ani se nepokoušejte kritizovat jeho nekultivovanost. S radostí se vydávejte za stejného idiota jako on. Nedávno mě navštívil jeden z mých bývalých studentů z Princetonu. Pracuje v prestižní londýnské finanční instituci, takže jsem prohodil: „Je skvělé, kam ses dostal. Vynikající. Jistě to stojí za tu námahu, kterou jsi vložil do studia klasických jazyků, Goethových děl v němčině a té spousty filozofie, kterou jsem tě učil.“ Odvětil: „Jistě, ale mnohem užitečnější bylo naučit se mluvit o fotbale, protože to je to jediné, o čem se v kanclu bavíme. Jednou mi uklouzlo něco o Goethem a rychle mi došlo, že si vážně zahrávám se svou kariérou.“ Řekl jsem mu: „Ano, jistě, ale neříkal jsem ti to?“ – „Ano, je mi to líto, ale nějak jsem na to zapomněl.“

V konečném účtování stejně musíte pokorně pokleknout před právem druhého coby příslušníka většiny rozhodovat o budoucnosti společnosti, jejíž jste součástí. Nechte si své tajné touhy předat jiný druh kultury pro sebe. A jaký že to druh kultury? Tím své dnešní povídání uzavřu.

Jsem přesvědčen, že chceme předat dál, obzvláště na univerzitách, kulturu založenou na poznání a rozlišování mezi skutečným věděním a pouhým míněním. Samozřejmě pro člověka jako jednotlivce není vůbec snadné nalézt mezi svými míněními ta, která jsou skutečným poznáním, protože z vaší perspektivy se jeví všechny stejně. V prostředí otevřené univerzitní debaty byste si však měli časem uvědomit, že ne všechny vaše názory mají stejnou váhu. Mnohé z nich jsou vratké a nic neznamenaají. Na konečném vyznění debaty se nijak smysluplně nepodílejí. Jiné, pokud je předložíte správným způsobem, mohou ostatní přesvědčit, protože se mohou opřít i o něco navíc.

A toto poznání musí vynášet soudy a nastavovat měřítka, odlišovat pravdu od lži, dobré od špatného, ctnostné od hanebného a tak dále. Musí také, řekl bych, respektovat instituce, odkaz a živou tradici. V tom spatřuji jednu z největších obtíží pro lidi mé generace při snaze předat naše postřehy vaší generaci. Instituce, jež jsem zdědil, se samozřejmě za poslední půlstoletí, kdy si jejich existence jsem vědom, ohromně změnily. Přesto věřím ne nutně v hodnotu všech z nich bez výjimky – některé se proměnily, jiných jsme se správně zbavili – ale v cenu jádra tohoto dědictví, které může za to, že tu dnes před vámi stojím a dělím se s vámi o to, co mám na srdci. Právě to bych vám rád předal a věřím, že to je možné, jediné pokud uznáme myšlenku, že to tady bylo už před námi.

Je to s námi, protože nám to předali lidé, kteří pro to sami museli nemálo obětovat. Měli bychom se naučit ctít tyto oběti a vykonat náš díl při předávání těchto institucí a tradic.

DĚLSKÝ POTÁPĚČ

Samozřejmě to neznamena, že je musíme přijímat bezvýhradně – právě naopak, neobejdou se bez našeho živoucího příspěvku. A také bývá třeba leccos pozměnit.

Především však věřím v nutnost zachování kolektivní paměti na to, kým jsme jako národ. Nemám tím na mysli podvolit se tomu, po čem zrovna volá většina. V zemích jako Amerika, jejíž demografická mozaika se s každou generací zásadně proměňuje, přesto přežívá vědomí, že náležíme k sobě a že sdílíme tu zděděnou věc. Jistě, rádi bychom na ní něco pozměnili, bez ní bychom však pohromadě na jednom místě žít nemohli. Volá to myslím po aktivní práci s pamětí, při níž se postavíme čelem některým špatným věcem z minulosti a zkusíme zachránit z nich to dobré, co bychom rádi zachovali. A tato kolektivní paměť zase na oplátku musí být otevřena myšlenkám standardů, ambicí a ideálů, jež si lidé mohou i ve změněných podmínkách vytyčovat.

Jedná se o upravenou podobu přednášky Rogera Scrutona v Hoffbergerově centru profesní etiky Baltimorské univerzity u příležitosti zahájení konference Budoucnost symfonie v září 2014.

Záznam přednášky Rogera Scrutona *In Defense of Elitism* vyšel na stránkách The Imaginative Conservative 4. března 2020.